Gjeto Basho Muji - Martesa

Të lumt na për t'madhin zot,
qi s'jem' kenë e zoti na ka falë!
Dritë ka dalë e dielli ka ra.
Ça ka ba Gjeto Basho Muji?
Se n'Krajli Muji paska dalë
Edhe 'i nuse e paska zanë,
Zanë e paska t'binë e krajlit.
Kur â dredhë Muji n'Jutbinë,
I ka mbledhë treqind darsmorë,
Veshë me ar, shpatat flori,
Shgjetë e mzdrakë krejt n'ari ngri,
Të tanë gjogat pullali,
Të tanë ishin agë të ri,
Posë nji plakut qi u ka pri,
Aj asht Dizdar Osman Aga.
- Po ndigjoni, o krushq darsmorë,
Ka qitë Muji e u ka thanë,
Kur të delni n'maje t'bjeshkës,
Aty janë tri mrize t'mdha,
Njaty rueni se lodroni,
Njaty kangën mos e e kndoni,
Kini mêt e mos pushoni,
Se aty janë tri zana t'idhta,
Tu mrizue ndoshta qillojnë,
Tu u flladitë ndoshta qillojnë,
Me kalue shndosh nuk u lshojnë!
Paska dalë e bardha dritë,
Atllarët krushqit i shilojnë,
Kanë nisë kangën po e këndojnë,
Kanë nisë kualt e po i lodrojnë.
Tuj këndue e tuj lodrue,
Kanë marrë rrugën për Krajli.
Kur kanë dalë n'at maje bjeshket,
Aty kangën e kanë ndalë,
Kualt për doret i kanë marrë,
Askërkund vend nuk kanë xanë.
As ndër gurra uj me pi,
As ndër mrize me pushue,
Por te miku fill po shkojnë.
Sa mirë krajli qi i ka pritë!
Gjithsa mujn me ngranë me pi,
Valle e kangë deri n'mjesnatë.
Kur ka kthy prap drita e bardhë,
Mirë janë mbathë, mirë janë shtërngue,
Me gjithë nuse janë fillue,
Janë fillue me kthye n'Jutbinë.

Kërkund kangën nuk p'e ndalin,
Kërkund vallen nuk p'e ndajnë,
Dersa kapën tu Mrizet e mdha,
Aty plaku u paska folë:
- Pa ndigjoni, krushq darsmorë!
Un shumherë krushk qi jam kanë,
Me gji' nuse ksajt kem' ra,
Ktyne mrizeve kem' pushue,
Gjithmonë gjogat i kem' lodrue,
Nën kto hije kem' këndue,
Ndër kto gurra jem' freskue,
E kurrgja nu' na ka gjetë!
T'gjithë priherë kanë zdrypë prej gjogash,
Kurrnji gjurmë përtej s'e bajnë,
Janë shkepë mrizeve e pushojnë,
Kanë nisë kangën e po këndojnë,
Kanë nisë lodrën e po lodrojnë,
Kanë nisë gurrat e po i turbullojnë,
M'mezdrak shejet mirë po i rrxojnë.
Të lumt na për t'madhin zot!
Kanë krisë majet gjithkun për rreth,
Ka fishkllue fryma ndër aha,
Pak ka ngiatë, fort shum s'ka ngiatë,
Qe kanë dalë tri zana t'idhuna,
T'i kanë ndeshun dhambët për dhambë,
T'tria qesin zjarm për gojet,
Fill kah mrizet janë drejtue,
I bajnë krushqt si gurët e bjeshkës,
I bajnë gjogat si cûjt e rrahit,
Vetëm nusja qi ka pshtue.
E kin kapë zanat për doret,
Fill te shpella e paskan çue,
N'kamë me ndejë, kurr me pushue;
Po u gatue e u merr uj.
Njatherë ndi Gjeto Bashe Muji.
Sa keq Mujit i ka ra!
E i ka hypë gjogut në shpinë,
E ka marrë bjeshkën përpjetë,
Ndër livadhe, kur ka dalë,
Tridhetë krushq t'ngritë i ka gjetë.
Tridhetë agët ishin ba gur
Me gjithë gjoga shpërda ashtit.
Sa fort Muja asht ngushtue!
Gati mêç Muja ka dalë!
Aspak gjogun s'e ka ndalë,
Jeremitë e bjeshkës i ka marrë,
Jau lyp kronin zanave,
Jau lyp mrizet zanavet;
Kurkund m'to nu' mujt m'u ndeshë.

Kur ka hi fell m'ashtë të bjeshkës,
Kurku drita mos me u pa,
Kurku dielli mos me ra,
Aty gje nji gurrë me uj,
Ujë t'kulluet si lodja e synit.
A nalë Muji me pushue
Edhe gjogut m'i ka zdrypë.
Po e kundron ashtën për rreth.
Kurkund rrugë pertej nuk ka,
Përmbi ashtë ish shkam i gjallë,
Për nan ashta të tanë rrëgallë.
Mërthye ahat degë me degë,
Rrezes s'diellit shtek s'i lanë.
Ka qitë Muji e ka thanë:
- Logu i zanave ktu do t'jetë!
Gjogut ashtën ja ka dhanë,
Për buzë kronit po rri pshtetë,
Zanat pret kur t'vinë për uj.
Tri dit plot kur kanë kalue,
Me 'i bulirë nji grue po vjen.
Â bindë Muji me vetvedi:
- Zot, kjo grue ç'asht në jeremi?
- Mirëset' gjejë, Mujit i thotë.
- Mirësevjen, Muji i përgjegjë.
- Ç'do me ba, nuse, kta uj,
Muji nusen p'e pevetë.
- As vetë, djalë, nuk dij ka e çoj.
Kanë ardhë krushqit veç me m'marrë,
M'nji lamth t'bukur kur kem' dalë,
Tri zana t'idhta aty kin ndollë.
A se ndeshem m'trevezë t'tyne,
A se gjumin agët ja xueren,
Zoti e di, un gja nuk dij,
Veç kanë krisë majet e bjeshkve,
Ka fishkllue frima nper ashtë
E janë dalë tri zana t'idhta,
Agët ndër hije i kanë hukatë.
Gjogat ashtit i kanë hukatë,
Të tanë gur priherë janë ba,
Mue te bani i vet m'kanë çue,
Me gatue e me u mushë uj!
- Ç'burrë ke dashtë, bi-o, me marrë?
N'emen burrit si i kanë thanë?
- Jam da babet, jam da nanet,
Jam da motret, jam da vllaut,
Për me marrë nji burrë kreshnik,
N'emën i thonë Gjeto Bashe Muji!
Aspak Muji nuk po qeshë!
- Po me e pa, a thue e njef,

Nusen prap Muji p'e pvetë
- Un nuk kam e mjera si me e njoftë,
Se me sy kurr s'e kam pa,
Por si ç'kam ndie tuj kuvendë,
Krejt po m'duke Gjeto Bashe Muji!
Sa t'madhe Muji paska qeshë!
- Paj njaj vetë, moj nuse jam,
Se mjaft mirë besa m'ke njoftë.
Por, për n'kjosh ti grue fisit,
Për nji fjalë a po m'ndigjon?
- Pasha zotin qi rri mbi hanë e diell,
Pasha t'lumin qi sundon tokë e qiell
E herë vranë e herë kthillë,
Gjithë si t'm'thuesh, Mujë, t'kam ndigjue,
Bash me e dijtë se kryet m'shkurtohet!
Atherë Muji e paska msue:
- Kur t'shkojsh mbrama në konak,
Ke me qitë e me i pvetë zanat:
- Pashi mrizet ku mrizoni,
At forcé ju kah ma kini?
- Forcenë mue a ma kallxojnë,
Mujin nusja p'e pëvetë.
Sa mirë Muja po i përgjegjë:
- Ke me ba ti si t' soj vetë.
Tash po merr dielli mbas majesh,
Tash po bje hana ndër aha,
Tash po mblidhen si për natë
N'dritë të hanës me ngranë te gurra.
Kur t' aviten zanat n'tryezë,
Ti n'at bukë mos me u avitë,
Atherë zanvet ke m'ju dhimët,
Kurr pa ty buk s'kanë me ngranë.
Qatherë, n'dijsh për me u kuvendë,
T'kanë kallxue ku e kanë forcenë!
Pash ket bukë, zanve ke m'u thanë,
Pashi majet, ku veroni,
Pashi mrizet, ku pushoni,
Pashi gurrat ku flladiti,
Tash sa dit qi jam me ju,
Forcenë tuej pse s'ma kallzoni?
N'mujsh me pshtue pa t'ngafisë zanat,
Kurrkah beve s'kanë si u pshtojnë
E tu kroni Mujin nesër e gje!
Nusja merr ashtën e fellë,
Muji duel ndër Lugje t'verdha.
Fill te zanat nusja â vojtë.
- Ku u vonove kshtu, po e pvesin.
- Gjeta gurrat turbullue,
Nusja zanave po u përgjegj.

Kin shtrue buken e po hanë,
Kin shtrue pijen e po pinë,
Nusja aspak n'trevesë s'po ulet
Po u sillë uj e po u then bukë.
Zana e vogël p'e pëvetë:
- Kunë, ça ke qi s'po ha bukë?
A mos je e ligë e s'don?
- S'kam si ha, mori e mira e vogël,
Se ata bukë nuk asht për mue,
Forcenë tuej pa ma kallxue!
Por nji be jam tue jau lshue,
Un robinë, ju zana malit,
Sa herë t'dueni gurë me m'ba:
Pashi majet, ku valloni,
Pashi mrizet ku pushoni,
Pashi gurrat, ku uj pini,
Me m'kallxue forcenë ku e kini?
Fluturim janë çue në kamë,
Nusezezën me e ngrafisun.
Ish kenë çue zana ma e vogla,
Shpejt ndërmjet u paska hi.
Zoti të vraftë, moj zana e madhe,
Se na nuses po i kallxojmë!
Po kjo ne shka mund t'na bajnë?
Pa ndigjo, moj e bija e njerit,
I â sjellë nuses e po i thotë,
Se na i kemi tri dhi t'egra,
I kanë brinat prej dukatit,
Ata rrinë ndër Lugje t'verdha;
Kurkush n'dorë, nu' mund i shtje;
Se me dalë kush me na i xanë,
Grimë forcejet ne s'na jet!
Njatherë nusja buk ka ngranë,
Ka nisë drita me da terrin,
Nusja niset me ra n'krue
E tu kroni Mujin e ka gjetë.
T'madhe Muja e paska qeshë:
- A thue pshtove pa t'ngrafisë?
- Pshtue kam, pse pshtoj s'kam pasë,
Kot me to veç m'ke përplasë,
Se nuk ke kurrshka me u ba,
Se ata m'thanë:"Kem' tri dhi t'egra,
I kanë brinat prej dukatit,
Madhojnë bashkë ndër Lugje t'verdha,
Askush n'dorë s'mundet me i shti."
Se me dalë kush qi me i xanë gjallë,
T'tanë forceja u maron!
Â sjellë Muja e po i thotë:
- Prap te zanat ke me shkue

Edhe hiq vesht mos me u ba,
Shndosh e mirë Muji t'ka xjerrë,
Me gjithë agë qi m'kane shtangue!
Po i hypë Muja gjogut m'shpinë,
Fill n'Jutbinë Muji ka shkue,
N'treg t'Jutbinës kur ka ra,
Ja ka dhanë zanin Krahinës:
- Kushdo t'jeshë gjahtar në treg,
Merr langoj e mbledh zagarë,
Të tanë mrama n'shpi me m'ardhë,
Do t'u nap me hârë, me pi,
Për gjah neser duem me hi!
Shpejt janë mbledhë treqind gjahtarë,
Me shtatëqind e ma zagarë,
Me treqind e ma langoj,
Derën Mujit ja kanë msy.
T'mirë konakun jau ka ba.
Ka nisë drita për me da,
Ka qitë Muji e u ka thanë:
- Pa ndigjoni, ju gjahtarë!
Gjallë me dorë dhitë do t'i xamë!
Mos gabo kush m'to me gjue,
Se po batë e m'i varruet,
Kurrnja shndosh nuk kthen n'Jutbinë!
Muji para na u ka pri,
N'Lugje t'verdha paskan dalë.
Rrethojnë lugjet gjithë për rreth,
Muji vetë mbrendë paska hi
Me treqind e ma zagarë,
Me langoj e me gjahtarë,
Shokët për rreth pritat kanë xanë.
I kanë bue tri dit e net,
Mas tri ditsh e mas tri netsh,
Gjallë me dorë i paskan xanë
E n'Jutbinë me to ka ra,
N'burgje t'veta i ka ndrye,
T'gjithve Muji dhanti u ka dhanë.
Forca zanat i ka lanë.
Ndiellin dhitë e nuk i gjejnë,
Fort po i lypin lugjeve,
Fort po u thrrasin qetave,
Kurkund zanin s'po jau ndiejnë.
Ka qitë njana e paska thanë:
- Dhitë dikush ne na i ka xanë!
- Pa ndigjo, moj zana e shkamit,
Po i thotë nusja zanës ma t'madhe,
Falëmeshndet Muji t'ka çue
Per qat nuse qi m'ke marrë,
Prata krushq qi m'keni ndalë,

Dhitë e egra mos me i kërkue,
Jau ka ndalë Muji për peng!
Kur kanë ndi zanat kto fjalë,
Kanë marrë rrugen për Jutbinë,
Fill n'derë t'Mujit paskan shkue.
- Pa a ti, Mujë, ne dhitë na i xune?
- Po un vetë dhitë jau ko' xanë,
Mbrenda burgut lidhë jau kam!
Ça i ka thanë Muj it zana e shkamit?
- Ndore teje, Gjeto Bashe Muji,
Do na preve n'votër tande,
Do kto gja ne na i ke lshue,
Se pa to s'kem' ku me u mbytë!
Po t'i bajmë krushqt si i ke pasë,
Po jua napim gjogat n'dorë,
Po ta bijmë nusen n'koçi!...
Jau kputë Muji fjalën n'gojë:
- Pr ata krushq, qi ju po thoni,
Kërku ngusht vedin s'e dij,
As jam ngusht për nji baxhi,
Se gjaj nuse për gji' vend,
Por ket gja nu' muj me e lshue,
Se kso gjaje kurr s'ko' xanë!
Kanë nisë vajin e po vajtojnë,
Kanë nisë gjamën e po gjamojnë
Me ju dhimët gurit e drunit.
Aspak Muji s'po ngushtohet!
A shkepë shoqesh zana e vogël,
Tuj i shi lott me flokë të ballit,
Dorën Mujit t'ja ka marrë,
Besn e zotit ja ka dhanë:
- Gjithku t'kesh nuse me marrë,
Gjithku t'kesh baloz me pre,
Gjithsaherë t' delsh me çetue,
Gjithsa t'doni n'at log me lodrue,
Gjithsa t'doni n'at log me këndue,
Gjithsa t'doni shejin me e gjue,
Ndalnju gurrave me u freskue,
Ndalnju mrizave me pushue,
Besn e zotit jem' tuj t'dhanë,
Kurrkuj gja nuk kem' me i thanë!
Mujin fort e ka ngushtue.
Asht mendue, fort s'â mendue,
Fjaln e mbrame e paska folë:
- Zana jini e zana kjoshi!
Besa besë, e fjala fjalë,
Dhitë e egra u kjoshin falë!
"Xirjau dhitë, Halil, prej burgut."
Muji djalit i ka thanë.

Dhitë prej burgut kur janë dalë,
Sa shpejt zanat ftyrë kanë ndrrue!
I kanë pa e s'i kanë pa,
Janë ba hije e dalë në bjeshkë.
Kur kanë dalë ndër Lugje t'verdha,
Njerzt prej gurit po i kërkojnë,
Kualt prej cungut po i kërkojnë,
I bajnë krushqit si janë kenë,
Jau kthejnë gjogat si i kin pasë,
Jau vndojnë nusen m'nji koçi,
Vetë u prijnë e i çojnë n'Jutbinë.
Kur kanë mrrijtë në Fushë t'Jutbinës,
Kanë nisë vashat kangën-o,
Kanë nisë krushqit vallen-o,
Kanë kërsitun majet-o,
Kah kndojnë zanat shkam e m'shkam:
- Zana jemi, zana kjoshim!
Besa besë e fjala fjalë,
Agë e nuse t'kjoshin falë!
Zana e madhe kndon në mal,
Zana e vogël kndon në shkam
Dorë për dorë me zann e dytë:
- Zana jemi e zana kjoshim!
Besa besë e fjala fjalë,
Grueja grue e zana zanë,
Zana diell e grueja hanë,
Mjerë kush besë grues i ka xanë!

[Sung by Mëhill Prêka of Curraj i Epërm (District of Tropoja). Published in: *Hylli i Dritës,* Shkodra, 1924, p. 414 sq.; *Visaret e Kombit,* vol. II. ed. Bernardin Palaj and Donat Kurti (Tirana 1937), p. 1-10, and *Folklor shqiptar II, Epika legjendare (Cikli i kreshnikëve), Vellimi i parë*. ed. Qemal Haxhihasani (Tirana 1966), p. 51-59.]